

Iskričenje struje

Piše:
Jan-PETER OLTERS

Ključ za ubrizgavanje energije u crnogorsku privredu leži u njenim energetskim preduzećima. Rekapitalizacija EPCG temelj je vladine strategije prevazilaženja krize, zasnovane na obezbjeđenju nekoliko velikih investicija. U maloj privredi, kakva je crnogorska, to bi bilo dovoljno da se dosegnu predviđene stope rasta

U vrijeme kriza utjeha se, po pravilu, nalazi u tradiciji. Tačno prije pedeset godina, sredinom aprila 1959. godine Džon Fildžerald Kenedi, u to vrijeme američki senator, pozvao se na kinesku filozofsku mudrost svojstvenu kaligrafiji, da se u tom jeziku riječ „kriza“ sastoji iz dva dijela – jedan ukazuje na „opasnost“ a drugi na „šansu“. Dugačka je lista poznatih govornika koji su svoje argumente zasnivali na ovakvoj (kako se pokazalo ne sasvim tačnoj) interpretaciji dvodjelne kineske riječi *wei ji* (kriza). Bez obzira na to koliko je u jezičkom smislu ovakvo tumačenje bilo precizno, takav pristup i dalje predstavlja konstruktivan odnos prema bilo kakvoj teškoj situaciji. U njima su izbori veoma ograničeni i pozivaju na zadržavanje otvorenog uma, koji je spreman da razmatra razna rješenja zarad prevazilaženja izazova i da nas poslije njih ojača. Nema boljeg doba do kriznog za trezveno i pametno preispitivanje stavova koje smo imali i koji možda više nikome ne koriste.

Nedavni događaji u glavnim sektorima crnogorske privrede – bankarstvu, teškoj industriji, ili turizmu – istakli su činjenicu da su posljedice svjetske finansijske krize naglo zaustavile privredni razvoj. Kao i u drugim

djelovima svijeta, 2009. godina će biti puna izazova – mada ne mora da znači da će biti i katastrofalna. Unos stranog kapitala neće biti ni približno na nivou koji je Crna Gora zabilježila nakon nezavisnosti, što će naškoditi likvidnim sredstvima dostupnim preduzećima. Svjetske cijene aluminijuma pale su za 60 odsto u odnosu na vrh dosegnut prošlog ljeta i nema nagovještaja da će se to preokrenuti u dogledno vrijeme. Budžetski suficit, koji se pretežno generisao iz poreza na uvoz, nestaće zbog dramatičnih promjena u međunarodnom privrednom okruženju. Ukoliko se, narednih mjeseci, ekonomska situacija pokaže još težom nego što budžet predviđa, Ministarstvo finansija imaće tek nekoliko mogućnosti: da poveća poreze i budžetske prihode; da odloži državne investicije; da zatraži finansijsku podršku budžetu od međunarodnih

donatora u kontekstu programa sa MMF-om; da donese odluke koje će dovesti do dovoljno visokog priliva direktnih stranih investicija, uključujući i privatizaciju preostalih preduzeća.

Dugačka je lista štetnih ili politički nepoželjnih efekata bilo koje od prve tri opcije pa postoji neka vrsta opravdanja za vladine napore da ne krene tim putem. Četvrta alternativa je, sama po sebi, najprivlačnija reakcija na sadašnju krizu, mada je najmanje vidljivo šta konkretno treba učiniti da bi se privukla neophodna inostrana ulaganja. Vlada je, iz sasvim valjanih razloga, razvila i primjenjuje niz mjera koje privlače investicije stranih kompanija. Razgovori između Vlade i potencijalnih investitora su u toku. Njihovi rezultati, međutim, ostaju

Udruženje manjinskih vlasnika unijelo je konstruktivnu ideju u raspravu o budućnosti EPCG. Oni predlažu da se njihov udio u vlasništvu ponudi stranom investitoru kako bi mu ponuda bila atraktivnija. Ukoliko bi se pošlo tim putem, veliki broj igrača na tržištu imao bi koristi. Strateški investitor kontrolisao bi nešto više od 40 odsto vlasništva nad EPCG, što bi ga podstaklo da ulaže u modernizaciju

neizvjesni. Nedavna konferencija UN o trgovini i razvoju otkrila je podatke da su globalne direktne strane investicije već u 2008. godini pale za jednu petinu. Očekuje se da će se taj negativan trend nastaviti i u 2009. Neodlučnost stranih investitora stoga nije iznenađenje i nije (neophodno) odraz neprivlačnosti Crne Gore.

Ključ ubrizgavanja energije u crnogorsku privredu, po svemu sudeći, leži u njenim energetske preduzećima. Čini se da je rekapitalizacija EPCG ključ vladine strategije prevazilaženja krize, zasnovane na obezbjeđenju nekoliko velikih investicija. U maloj privredi, kakva je crnogorska, to bi bilo

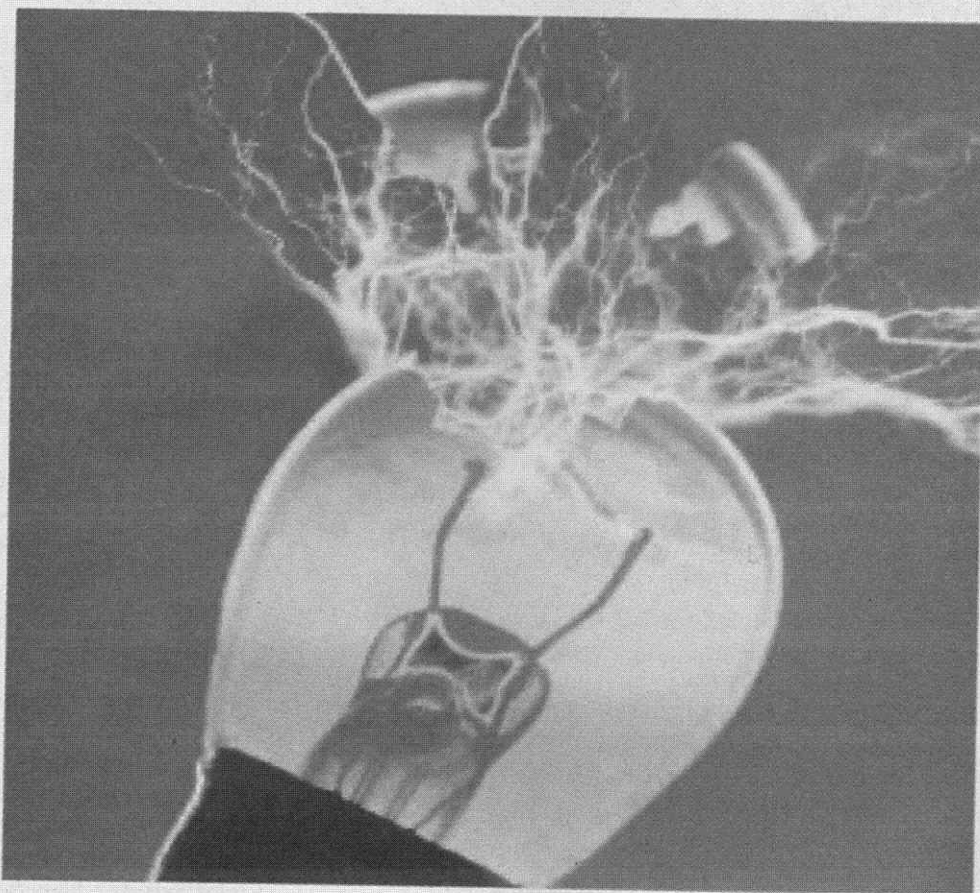
najveći partner, predstavlja polovično rješenje - ni tamo ni ovamo. Preduzeće po sebi ima značajan potencijal, baš kao i cio sektor u regionu u kojem postoje uska grla u energetici. Trebalo bi uložiti velika sredstva u EPCG, i to i u rehabilitaciju i u nova postrojenja, da bi kompanija bila profitabilna.

Udrženje manjinskih vlasnika unijelo je zanimljivu i konstruktivnu ideju u raspravu o budućnosti EPCG. Oni predlažu da se njihov udio u vlasništvu ponudi stranom investitoru kako bi mu ponuda bila atraktivnija. Ukoliko bi se pošlo tim putem, veliki broj igrača na tržištu imao bi koristi. Strateški investitor

Možda bi bilo vrijedno ovu ideju pomjeriti još jedan korak naprijed inspirišući se govorom predsjednika Baraka Obame tokom inauguracije: „Pitanje koje danas postavljamo nije da li je naša Vlada prevelika ili premala, već da li ona radi, da li pomaže porodicama da nađu posao uz pristojne plate; zaštitu koju mogu da priušte, penzije koje su dostojanstvene.“ U ovdašnjem kontekstu to podrazumijeva preispitivanje naslijeđenih privilegija i troškova zbog većinskog državnog vlasništva nad EPCG, do posljedica po potrošače struje, kako preduzeća tako i porodica, pa sve do zaposlenih. Nedavna studija Svjetske banke pod naslovom *Nakon vrha: politika rasta i fiskalna ograničenja* već je predložila ponovno otvaranje rasprave o učešću privatnog sektora u EPCG za više od 45 odsto koliko se sada predlaže.

Prednosti su očigledne. Odustajanje od sadašnjeg prijedloga i ponuda strateškom investitoru da postane vlasnik bar 51 odsto EPCG povećalo bi interesovanje ulagača i vodilo bi k većoj jediničnoj cijeni akcija. EPCG bi obezbijedio neophodne investicije, dok bi prihod manjinskih akcionara našao svoj put do banaka, koje hitno trebaju dodatnu likvidnost. Vladini prihodi od privatizacije pokrili bi dio budžetskog manjka, nastalog zbog posljedica svjetske finansijske krize. Oštrina posljedica krize na crnogorsku privredu zahtijeva pametnu analizu da bi se vidjelo ne bi li takav potez donio više koristi nego što mu je cijena. Nema boljeg vremena da se, trijezno i pametno, ponovo pogleda da li država treba da rukovodi i proizvodnjom i regulisanjem cijene struje, kao i da li je ta alternativa, na kraju, manje korisna od drugih? To je iskričenje struje, koje u sebi nosi potencijal pokretanja privrednog motora koji štucala...

(Autor je šef Kancelarije Svjetske banke u Crnoj Gori)

dovoljno da se obezbijede stope rasta projektovane u budžetu - od oko pet odsto. Nedavna konferencija investitora, na kojoj je potencijalnim ulagačima ponuđeno „neklasično“ rješenje od 22 odsto akcija plus menadžerski ugovor izgleda da je privukla znatno interesovanje. Međutim, sa stanovišta investitora, vlasništvo nad kompanijom manje od četvrtine, u kojoj je on drugi

kontrolisao bi nešto više od 40 odsto vlasništva nad EPCG, što bi ga podstaklo da ulaže u modernizaciju (a onda i povećanje udjela u profitu).

Osim toga, ovi događaji doprinijeli bi oživljavanju berze, kao što kažu mali akcionari, a pomoglo bi i otplati kredita (i povećanju likvidnosti) bankama, koje, između ostalog, pate od postepenog smanjenja kapitalne baze.